

EĞİTİM FAKÜLTESİ SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN AHLAKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

© Seyyid SANCAK^a   © Mehmet TABAKOĞLU^b   © Ayhan ÖZ^c

Öz

Bu çalışmanın amacı Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerini tespit etmek ve buradan yola çıkarak ilgili bölümde yürütülen eğitim faaliyetlerine yönelik önerilerde bulunmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Şengün tarafından geliştirilen “Ahlaki Olgunluk Ölçeği” kullanılmış ve araştırma verileri Bolu Abant İzzet Baysal, Yıldız Teknik, Marmara, Kastamonu, Gazi ve Afyon Kocatepe Üniversitelerinin Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören 482 öğrenciden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda ilgili bölüm öğrencilerinin ahlaki olgunluk puan ortalaması $\bar{x}=279,89$ olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınabilecek maksimum puan $\bar{x}=330$ olduğundan elde edilen sonuç olumlu olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte ortalama değer bir standart sapma altı ve üstü dikkate alınarak sonuçlar yeniden değerlendirildiğinde katılımcıların %64,7’sinin “orta”, %19,1’inin “yüksek”, %16,2’sinin ise “düşük” ahlaki olgunluk seviyesine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca ölçekten elde edilen puanın farklı değişkenler arasından anlamlı farklılaşma durumunu test etmek için ilişki analizleri yapılmıştır. Buna göre cinsiyet ve yaş değişkenlerinin ölçek ortalamasında anlamlı farklılaşmaya sebep olduğu tespit edilmiştir. Sonuç itibarıyla yarının sınıf öğretmenleri olarak görev yapacak olan eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri nispeten yüksek çıkmış; bununla birlikte araştırmaya katılanların %16,1’lik kısmının genel ortalamadan bir standart sapma altında ortalamaya sahip olması – özellikle öğretmenlerinin değer dünyasından doğrudan etkilenecek olan ilköğretim çağındaki öğrenciler dikkate alındığında- sınıf öğretmeni yetiştirilmesi noktasında iyileştirmeye açık bir alan olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Din Eğitimi, Ahlaki olgunluk, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü

^a Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, seyyidsancak@ibu.edu.tr

^b Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, mehmettabakoglu@gmail.com

^c Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, ayhanoz@ibu.edu.tr

THE LEVEL OF MORAL MATURITY OF THE STUDENTS LEARNING AT THE DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION IN THE FACULTY OF EDUCATION

This study was carried out to identify the level of moral maturity of students studying in Departments of Elementary Education at Faculties of Education, and thus, to make recommendations for the educational activities carried out in the relevant departments. In this study, descriptive and relational survey models were used together, and the survey technique was employed to collect the needed data. The “Moral Maturity Scale” developed by Şengün was used as a data collection instrument. Research data were collected from 482 students studying at the Faculties of Education of the following universities: Bolu Abant İzzet Baysal, Yıldız Technical, Marmara, Kastamonu, Gazi, and Afyon Kocatepe. During data analysis, the mean scale score was calculated first, and then relational analyses were carried out using t-tests and analyses of variance.

Based on the study, the mean moral maturity score of the students of the departments of elementary education at the faculties of education was $M = 279.89$. Given that the maximum value one could score on the scale was $M = 330.00$, it is possible to accept the result as a positive result. However, when the mean value was examined by taking into account the values that were a standard deviation below and above the mean, it was seen that 64.7% of the participants had a “moderate,” 19.1% had a “high,” and 16.2% had a “low” level of moral maturity. Especially the 16.2% of the students who were found to have a low level of moral maturity signals a risk in terms of the character development of students who will be directly influenced by teachers’ world of values.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Şahsiyeti ancak şahsiyet inşa edebilir. Bu nedenle çocuğun ahlaki gelişiminde onun eğitiminde rol oynayan aktörlerin ahlaki olgunluk düzeyi önemli bir belirleyicidir. Hayatı boyunca farklı süreçlerden geçen ve farklı modellerle tanışan birey için ilkökul yılları ahlaki gelişim noktasında kritik bir döneme denk düşmektedir. Anne-babadan sonra bu dönemin en önemli aktörü ise hiç kuşkusuz sınıf öğretmenleridir. Onların ahlaki tutum ve davranışları öğrencilerin ahlaki yönden beslendiği önemli bir kaynaktır. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı, yakın gelecekte öğrencilerin ahlaki gelişiminde önemli bir rol üstlenecek olan sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini tespit etmek ve elde edilen

bulgular üzerinden sınıf öğretmeni yetiştirme sürecine dair görüş ve öneriler geliştirmek olarak belirlenmiştir (Akbaş, 2008; Şengün & Kaya, 2007, s. 52).

Ahlaki olgunluk; ahlaki duygu, düşünce, yargı, tutum ve davranış açısından yetkin ve en üst seviyede olma durumu ve bu duruma en zengin, en gerekli ve en dolgun anlamını veren ahlaki niteliklerin bütünü olarak tanımlanabilir. O; bireyde duygu, düşünce, yargı, tutum ve davranışlarında oluşabilecek her türlü ahlak dışılığı ve yanlış vicdanında hemen hissetmesini sağlayan üst düzey bir melekedir (Şengün & Kaya, 2007, s. 52; bk. Akbaş, 2008, ss. 9-27). Bir başka açıdan ahlaki olgunluğu, bireyin veya topluluğun ahlak ilkeleri açısından doğru ve yanlış davranışlar hususunda akla uygun kararlar verebilmesi için gerekli gelişim düzeyi olarak tanımlamak da mümkündür. Dolayısıyla ahlaki olgunluk, ahlaki gelişim süreci sonucunda elde edilen bir kişilik özelliği olarak görülebilir (Oğuzkan, 1981, s. 17).

Ahlaki olgunluk, ahlaki değerleri içselleştirmeyi, ahlaki değerlerin vicdanda yerleşmesini ve kökleşmesini gerektirir ve bu sebeple bireylerin davranışlarına tutarlılık ve istikrar kazandırır. Ahlaki olgunluğun oluşumunda ahlaki duygu, düşünce ve davranışın önemli bir yeri vardır. Ahlaki davranış; ahlaki duygu ve düşüncenin bir neticesi olarak, bireylerin ahlaki olgunluk durum ve seviyelerini ifade etmektedir (Şengün & Kaya, 2007, s. 54). Ancak, ahlaki olgunluk için, sadece ahlaki değerleri duygu, düşünce ve yargı olarak taşımak yetmez. Aynı zamanda, o değerlerin tutum ve davranış bilincine dönüşmesi ve düşünce-davranış arasında uyum ve tutarlılık sağlanması gerekir. Tüm bunların ahlaki alışkanlıklar haline gelmesi, ahlaki olgunluğu meydana getirir (Fukuyama, 1998, s. 59).

Bireyin ahlaki olgunluğu ancak eğitim yoluyla kılavuzlanabilir. İnsan onuruna yaraşır davranışlarda bulunmayı insanın en temel vazifesi olarak kabul eden Kant bunu başarabilmek için ahlaki eğitime ihtiyaç duyulduğunu dile getirir (Kant, 2007, ss. 19, 52). İnsan yaratılış itibarıyla hem eğitilen hem de eğitme özelliği olan bir varlıktır. Bu nedenle eğitim “bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı istendik davranış değişikliği meydana getirme süreci” olarak tanımlanır (Ertürk, 2016, s. 12). Bu sürecin temel amaçlarından biri gelecek nesillerin daha kaliteli ve daha mutlu yaşamaları için gerekli olan donanımları onlara kazandırmak ve öğretmektir (Fidan, 2009, ss. 1-3; Koçer, 1980, s. 5). Onların ahlaki gelişiminin sağlıklı usul ve araçlarla desteklenmesi de bunun önemli bir parçasıdır. Hatta eğitim sürecinin nihai hedefinin ahlaki bireylerin yetişmesi olduğu söylenebilir. Ahlak, bir varlık olarak insanoğlunun içinde yaşadığı topluma adapte olmasını sağlayan, onun davranışlarını ve ilişkilerini düzenleyen ilke ve

kurallar bütünüdür. Diğer bir ifadeyle ahlak, bireyin davranışlarını ideal kurallar çerçevesinde düzenleyen ve bu kuralları çeşitli durumlara uygulayabilme imkânı sunan bir bilim olarak tarif edilebilir. Bu noktadan hareketle ahlak ve ahlaki kriterler bireyin davranışlarını olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmemize yardımcı olmaktadır (Kaya & Aydın, 2011, s. 17).

Eğitim ile ahlak arasında birbirine bağımlı, süreklilik arz eden, anlamlı ve güçlü bir ilişkiden söz edilebilir. Her sosyal yapının kendine has ahlâkî değerler sistemi olabilir ve bu değerlerin korunması oldukça önemlidir. Bu nedenle eğitim, toplumda var olan ahlaki değerlerin, düşünce tutum ve davranış şekillerinin genç nesillere aktarılmasında önemli bir yere sahiptir (Tezcan, 1996, s. 66). Eğitimin bu fonksiyonu, bireyin geçmişle olan bağıını korurken içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasına ve rahat yaşamasına yardımcı olur. Eğitim vasıtasıyla geçmişte var olan bilgi, kültür ve ahlaka dair birçok özellik, korunarak ve geliştirilerek bir sonraki kuşağa aktarılır (Demir & Sezgin, 2015, s. 105). Eğitim, bireyler arasındaki ahlaki gelişim farklılıklarının en aza indirilmesine ve bireylerin ortak bir değer sisteminin üyesi kılınmasına imkân tanır. Bireylerin, toplumda var olan ve bilinç süzgecinden geçirilmiş ortak ahlaki kural ve ilkeler çerçevesinde eğitim almaları, onların daha üst seviyede ahlaki değerleri tanıyabilmelerini mümkün kılar (Çileli, 1985, s. 279; Milson & Ekşi, 2003, ss. 99-106). Esasında toplumun huzur ve selameti, ortak değer kümesi üzerinden ahlaken kendini olgunlaştırmış bireylerin varlığıyla doğru orantılıdır. Bu nedenle toplumu oluşturan bireylerin ahlâkî gelişimlerini kılavuzlayan eğitim süreçleri üzerinde hassasiyetle durulmasının gereği vardır.

Yeni yetişen neslin bilgi, ahlak ve diğer yönlerden geliştirilmesi ve gelecek nesillere faydalı bir miras bırakılması noktasında öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir (Demir & Sezgin, 2015, s. 105). Öğrencilerin ahlaki gelişiminde, öğretmenin kişilik özelliklerinin, öğrencilere ve olaylara karşı tutumunun ciddi bir etkisi vardır. Öğretmenin sınıf içerisinde adalet ve sevgi ekseninde sergileyeceği tutarlı ve dengeli davranışlar öğrenciler üzerinde olumlu etkiler meydana getireceği gibi; sert ve sabırsız davranması, sınıfta disiplinin oluşturulması sürecinde zor kullanması öğrencilerin kişilik ve ahlaki gelişimine olumsuz etkide bulunacaktır. Birçok araştırmada sınıfta sevgi ve adalet temelinde bir ortam oluşturan, öğrencilerinin ahlaki gelişimini olumsuz etkileyecek kötü ve aşağılayıcı kelimeler kullanmaktan uzak duran öğretmenlerin, öğrencilerin ahlaki gelişimini pozitif manada etkilediğini göstermektedir (Şengün, 2008, s. 79).

Öğretmenlerin, öğrencilerinin ahlaki gelişimi üzerindeki etkisinin en bariz gözlenebileceği dönemlerden biri ilkokul yıllarıdır. İlkokul dönemi çocuğu, soyut ilke ve değerlerden çok, tecrübe ettiği olaylar ya da gördüğu örnekler üzerinden ahlaki yaşantısını inşa eder. Söylenilenlerden çok yapılanlar onda iz bırakır ve davranış kalıbına dönüşür. Özellikle “önemli diğerleri” diye tabir edilen anne-baba, yakın akraba, arkadaş ve eğitimciler hal ve tavırlarıyla çocuğun ahlaki kişiliğini şekillendirirler. Erken çocukluk döneminde önemli ölçüde ebeveyn tarafından şekillendirilen çocuğun ahlak dünyasına ilkokul döneminde öğretmen yeni ve önemli bir aktör olarak girer. Çocuk, anne-baba ve aile büyükleri dışında modelleyeceği yeni bir modelle tanışır. Öğretmenler, özellikle de sınıf öğretmenleri, çocukta değerlerin var edilmesine katkı sunabilecekleri gibi değer aşındırıcı bir rol de oynayabilirler. Ahlaki olgunluk düzeyi düşük sınıf öğretmenlerinin çocukta ahlak noktasında oluşturabileceği tahribatın boyutlarını kestirmek oldukça zordur.

A. İlgili Literatür

Alan yazını tarandığında ahlaki olgunluğun ölçülmesine dair yapılan çalışmaların öğrenciler üzerinde yoğunlaştığı görölmektedir. Konuya dair ilk çalışma Dilmaç tarafından yapılmış ve geliştirilen 66 maddelik bir ölçek ile ilköğretim öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırmada 18’er kişiden oluşan ön test ve son test kontrol gurubu modeli kullanılarak ilkokul dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerindeki gelişim tespit edilmeye çalışılmıştır.(Bkz. Dilmaç, 1999). Şengün ise lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini farklı değişkenler üzerinden incelemek amacıyla 66 maddeden oluşan bir ölçek geliştirmiş ve ilgili ölçeği 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Samsun il merkezinde öğrenim gören 830 lise öğrencisine uygulamıştır (Bkz. Şengün, 2008). Kaya ve Aydın aynı ölçeği kullanarak üniversite öğrencilerinin dinî inancı ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için bir araştırma yürütmüş ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde 2010-2011 öğretim yılında 606 öğrenciye ölçek uygulanmıştır (Kaya & Aydın, 2011, ss. 15-42). Çelebi ve Sezgin de lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yine aynı ölçeği kullanmışlar ve ölçme aracı 2012-2013 eğitim öğretim yılında İstanbul / Üsküdar’da 442 lise öğrencisine uygulanmıştır (Demir & Sezgin, 2015, s. 105).

Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin ahlaki olgunluk/yargı düzeylerini konu alan araştırmalara da rastlanmaktadır. Yüksel, yaptığı araştırmada ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin karakter

eğitimi yetkinlik inançları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bunlar arasında pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşmıştır (Yüksel, 2012, s. 86). Başbay ve arkadaşları ise öğretmenlerin çok kültürlü yeterlik algıları ile ahlaki olgunluk/yargı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemişler ve ahlaki yargı ile çok kültürlü yeterlik algısı arasında düşük bir ilişkinin var olduğunu tespit etmişlerdir (Başbay, Kağnıcı, & Başbay, 2018, s. 1161). Namlı ise sınıf öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerini araştırmış ve sonuçta sınıf öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uyma düzeyinin “yüksek” olduğu sonucuna ulaşmıştır (Namlı, 2017, s. 393). Demirel ise sınıf öğretmenleri ile okul yöneticilerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlik inançlarını ölçen bir araştırma yapmış ve her iki grubun da yüksek yeterlik inancına sahip olduğunu, ancak bu iki grup arasında yöneticiler lehine anlamlı bir fark bulunduğunu tespit etmiştir (Demirel, 2009, s. 36). Halihazırda sınıf öğretmenleri, eğitim fakülteleri bünyesindeki sınıf öğretmenliği bölümü mezunları arasından atanmaktadır. Dolayısıyla gelecekte alanda görev alacak sınıf öğretmenlerinin ahlaki tutum ve davranışları açısından bu bölümde öğrenim gören öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin tespiti önem arz etmektedir. Alanyazın tarandığında eğitim fakültesi bünyesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının özellikle ahlaki yönelimlerini konu alan çalışmalara rastlanmaktadır (Ağırkan & Kağan, 2017; Akkaya, 2013; Balay & Kaya, 2014; Bulut, 2012; Dilmaç, Bozgeyikli, & Çıkılı, 2008; Sarı, 2005; Yapıcı, Kutlu, & BİLİCAN, 2012).

Bunun yanında sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri özelinde benzer bir çalışmanın Özkan ve Soylu (Özkan & Soylu, 2014) ile Keskin (Keskin, 2014) tarafından yapıldığı da görülmektedir. Eğitim fakültesi öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini belirlemek için yapılan tek çalışma ise -tespit edebildiğimiz kadarıyla- Çekin'e aittir. İlgili çalışmada da Şengün ve Kaya tarafından geliştirilen Ahlaki Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır (Çekin, 2016). Ancak ilgili çalışmanın tek bir fakültede gerçekleştirilmiş olması ve örneklem içinde sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sayısının azlığı (N=48) ilgili bölüm öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri hakkında genel bir değerlendirme yapmaya imkan vermemektedir. Bu noktada daha sağlıklı değerlendirmeler yapabilmek için konunun daha büyük bir örneklem ile çalışılması gereği vardır ki bu çalışma bunu amaçlamaktadır.

B. Araştırmanın Amaç ve Hipotezleri

Araştırmanın amacı eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan ve göreve başladıklarında eğitim verdikleri bireylerin ahlaki gelişiminde kilit bir rol üstlenecek olan öğrencilerin ahlaki olgunluk

düzeylerini tespit etmek ve elde edilen bulgunun farklı değişkenlerle olan muhtemel ilişkisini irdelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın hipotezleri şu şekilde oluşturulmuştur:

1. Eğitim fakóltesi sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri yüksektir.
2. Eğitim fakóltesi sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.
3. Eğitim fakóltesi sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.
4. Eğitim fakóltesi sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

C. Yöntem

1. Model

Araştırmada betimsel ve ilişkisel tarama modeli birlikte kullanılmış, bu yolla hem olay ve olguların olduğu gibi betimlenmesi hem de değişkenler arası ilişkilerin ve anlamlı farklılığa sebep olan değişkenlerin de tespiti amaçlanmıştır. Gerekli verilerin toplanması için anket tekniğinden yararlanılmış, anket formundaki soru ve maddelerin öncelikle betimsel analizi yapılmış daha sonra hipotezlere uygun olarak da ilgili bağımsız değişkenler ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişkiyi incelemek için ilişkisel analizlere başvurulmuştur.

2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 öğretim yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakóltesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakóltesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakóltesi, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakóltesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi ve Gazi Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise ilgili fakólterin sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri arasından tesadüfi yöntemle seçilen 500 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklemini oluşturan öğrenciler tarafından doldurulan ve geri dönüşü sağlanan 490 anketten 482'si değerlendirmeye alınmış, 8 anket formu ise ilgili formların büyük bölümü eksik bırakıldığı için değerlendirme dışı tutulmuştur. Katılımcılara ait demografik özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Demografik Özellikler

		<i>N</i>	%
Cinsiyet	Erkek	88	18.3
	Kadın	393	81.5
	Cevapsız	1	0.2
Yaş	18-19 Yaş	96	19.9
	20-21 Yaş	178	36.9
	22-23 Yaş	142	29.5
	24 Yaş ve Üstü	51	10.6
	Cevapsız	15	3.1
Sınıf	1. Sınıf	136	28.2
	2. Sınıf	39	8.1
	3. Sınıf	32	6.6
	4. Sınıf	269	55.8
	Cevapsız	6	1.2

3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan anket formunda ilişkisel analizlerde bağımsız değişken olarak kullanılacak olan katılımcılara ait kişisel bilgilere (cinsiyet, yaş ve sınıf) yer verilmiştir. Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerini ölçmek için ise Şengün ve Kaya tarafından geliştirilen "Ahlaki Olgunluk Ölçeği" kullanılmıştır. 66 maddeden oluşan ilgili ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri Mayıs-2007'de Samsun il merkezinde okuyan lise öğrencileri arasından tesadüfi yöntemle seçilen 830 öğrenciden elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır. Ölçme aracının geçerliğini tespit amacıyla yapılan faktör ve madde analizi, paralel test yöntemleri sonucunda ölçeğin geçerlik özelliğine sahip olduğu tespit edilmiş. Ölçme aracının güvenilirliğini tespit için test-tekrar test, test-yarı test ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları hesaplanmış; test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.88, test-yarı test güvenilirlik katsayısı 0.85 ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0.93 olarak tespit edilen ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu görülmüştür (Şengün & Kaya, 2007, ss. 51-64).

4. Verilerin Analizi

Araştırmada veri kaynağı olarak kullanılmaya uygun olduğu düşünülen 482 anket formu öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin analizinde SPSS programından yararlanılmıştır. Öncelikle hatalı veri girişi olup olmadığı kontrol edilmiş, ölçekte boş bırakılan değişkenlere ortalama üzerinden bir değer tanımlaması yapılarak ölçeğe ait tüm verilerin analizlerde kullanılabilmesi sağlanmıştır. Ayrıca ölçekte yer alan 14 olumsuz madde (4, 7, 15, 16, 17, 18, 29, 33, 37, 38, 45, 62, 65 ve 66. maddeler) için "recode" komutuyla yeni veri tanımlama işlemi yapılmıştır. Ardından ölçekte yer alan tüm maddeler ile ölçekten elde edilen toplam puana dair betimsel analizler yapılmıştır. İlişkisel analizlerde parametrik testlerin kullanılmasının uygunluğunu tespit için ölçeğe ait çarpıklık ve basıklık değerine bakılmış ve ele edilen değerlerinkabul edilebilir sınır olan (-/+1) aralığında (Skewness: -.283, Kurtosis: -.381) çıkması nedeniyle parametrik test koşullarını sağladığı kabul edilmiştir. İki den çok alt gruptan oluşan değişkenlerle ölçek puanları arasındaki ilişkiyi test etmek için parametrik testler içinde yer alan tek yönlü varyans analizi (ANOVA-F Testi), iki alt gruptan oluşan bağımsız değişkenlerle ölçekten alınan puan arasındaki ilişkiyi ölçmek için ise T-Testi kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve ilgili değer .94 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç ölçeğin güvenli bir ölçme aracı olduğunu teyit etmiştir.

D. Betimsel Bulgular

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerini ölçen 66 maddelik ölçekten alınan ortalama puan $\bar{x}=279.89$ olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puanın (66×5) 330, en düşük puan (66×1) 66, standart sapma (S) değeri ise 24.75'tir. Araştırmada ölçeğe dair alınan en düşük puan 213 (N=1), en yüksek puan ise 330 (N=1)'dur. Elde edilen ortalama değer katılımcıların yüksek sayılabilecek bir ahlaki olgunluk düzeylerine sahip olduğunu göstermektedir. Yakın gelecekte okul çağı çocuklarının kişilik ve ahlaki gelişiminde önemli rol oynayacak ve öğrencileri tarafından hal ve tavırları itibarıyla modellenecek olan sınıf öğretmeni aday öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyinin nispeten yüksek çıkması hiç şüphesiz ahlaklı bir nesil yetiştirme adına olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte elde edilen ortalama değer (279.89) ölçekten alınabilecek maksimum puandan (max. =330) yaklaşık 50 puan düşük olması burada halen iyileştirilmeye açık bir alanın varlığını göstermesi açısından da önemlidir. Ayrıca araştırmaya katılanların yaklaşık yarısının (%50.6) ölçek

ortalamasının altında puan aldığı ve bunların içinde çok daha düşük ortalamaya sahip bir grubun bulunduğu – ki örneğin 220 puandan daha düşük ortalamaya sahip olanların oranı %1.5'tir – ve bu öğrencilerin de sınıf öğretmeni olarak atanacağı dikkate alındığında bu konu üzerinde özenle durulması gerektiği vardır. Zira okul çağı çocuklarının kişiliğine şekil verecek olan sınıf öğretmenlerinin göstereceği küçük ahlaki zafiyetlerin bile öğrencilerdeki yansması çok daha olumsuz olabilmektedir. Bu nedenle gerek ilgili bölüme öğrenci seçim aşmasında gerekse yüksek öğrenimleri boyunca sınıf öğretmeni aday öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri farklı ölçme araçlarıyla kontrol edilmeli ve bu alanda tespit edilen eksikler geliştirilecek içerik ve uygulamalarla giderilmeye çalışılmalı, hatta öğretmen atamalarında ahlaki olgunluğun bir kriter olarak kabulü değerlendirilmelidir.

Tablo 2: Ahlaki Olgunluk Ölçeği

<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Range</i>	<i>S</i>
482	279.89	213	330	117	24.75

Her ne kadar ortalama değer öğrencilerde yüksek sayılabilecek bir ahlaki olgunluk düzeyine işaret etse de daha sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için bu çalışmada, katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri belirlenirken ortalama değerden bir standart sapma üstü ($\bar{x} + 1 S$; 305-330) yüksek, bir standart sapma aşağısı ($\bar{x} - 1 S$; 66-255) ise düşük ahlaki olgunluk düzeyi olarak kabul edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir. İlgili tabloda öğrencilerin büyük kısmının (%64.7) orta düzey bir ahlaki olgunluk seviyesine sahip olduğu, yüksek ahlaki olgunluk seviyesine sahip öğrencilerin oranının %19.1, düşük ahlaki olgunluk düzeyine sahip öğrencilerin oranının ise %16.2 olduğu görülmektedir. Hiç şüphe yok ki %16.2'lik bir oran özellikle sınıf öğretmenliği branşı için dikkate alınması gereken bir orandır. Bu sonuç -tabi bu öğrenciler öğretmen olarak atanırsa- ilgili öğretmenlerin görev yapacağı sınıflardaki öğrencilerin ahlaki gelişim noktasında yeterli düzeyde kılavuzlanamaması türünden bir riske işaret etmektedir.

Tablo 3: Ahlaki Olgunluk Düzeyi

	<i>N</i>	%
Düşük (66-255)	78	16.2
Orta (256-304)	312	64.7
Yüksek (305-330)	92	19.1

E. İlişkisel Analizler

1. Cinsiyet ve Ahlaki Olgunluk Düzeyi

Yapılan ilişkisel analizler çerçevesinde katılımcıların ahlaki olgunluk ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkeni açısından farklılaşma durumları incelenmiş ve sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir. Kullanılan ölçek maskülen öğelerle (düşünmek, karar vermek, sorumluluk almak vb.) feminen içerikli maddeleri (sevgi, empati vb.) birlikte içerdiği için her iki cinsi ortak bir zeminde değerlendiren bir ölçek olarak kabul edilebilmektedir (Demir Çelebi & Sezgin, 2015, s. 105). Buna göre cinsiyet değişkeninin, ölçekten elde edilen puan ortalaması üzerinde $p < .01$ anlamlılık düzeyinde bir farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet türüne göre ölçekten alınan ortalama puanlar incelendiğinde kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı sayılacak düzeyde daha yüksek bir ahlaki olgunluk algısına sahip oldukları görülmüştür. Gerek Şengün (Şengün, 2008, s. 124) gerekse Kaya ve Aydın (Kaya & Aydın, 2011, s. 24) tarafından aynı ölçek kullanılarak yapılan araştırmalar da benzer bir sonuca işaret etmektedir. Aynı ölçek kullanılarak Çelebi ve Sezgin tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırma da kızların ahlaki olgunluk düzeylerinin erkeklerden anlamlı düzeyde pozitif yönlü farklılaştığını göstermektedir (Demir Çelebi & Sezgin, 2015, s. 117). Ayrıca yapılan araştırmalar ağırlıklı olarak kadın öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma davranışının erkeklere oranla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir (Namlı, 2017, s. 394). Bütün bu sonuçlar kadınların erkeklere nazaran kendileriyle ilgili daha yüksek bir ahlaki olgunluk algısına sahip olduklarını göstermektedir. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre ilkokulda görev yapan kadın öğretmen sayısının 192.537, erkek öğretmen sayısının ise 108.192 olduğu (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2019, s. 42) ve mevcut durum itibarıyla bu kademedeki görev yapan öğretmenlerin çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu göz önüne alındığında araştırmadan elde edilen bulguyu alana yansımaları itibarıyla olumlu olarak değerlendirmek mümkündür.

Tablo 4: Cinsiyet ve Ahlaki Olgunluk

		<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>	<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>	<i>Sonuç</i>
Cinsiyet	Erkek	88	273.45	26.23	-2.72	479	.007	p<.01 Önemli
	Kadın	393	281.36	24.23				

2. Yaş ve Ahlaki Olgunluk Düzeyi

Yaş değişkeninin katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyine etkisini sınamak için ANOVA testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir. Buna göre yaş değişkeninin ölçekten alınan puan ortalaması üzerinde $p<.05$ anlamlılık düzeyinde bir farklılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit için yapılan Scheffe testi, 18-19 yaş grubu ile 24 yaş ve üstü yaş grubunun bu farklılaşmanın kaynağı olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre 24 yaş ve üstü gruba dahil olan öğrencilerin ahlaki olgunluk algısı 18-19 yaş grubu öğrencilerin ahlaki olgunluk algısından anlamlı ve olumlu yönde farklılaşmaktadır.

Tablo 5: Yaş ve Ahlaki Olgunluk

		N	$\bar{X}$	S	F	Sd	p	Sonuç	Scheffe
Yaş	18-19 yaş	96	274.29	22.38	3.77	463	.011	p<.5 Önemli	(18-19) – (24 ve üstü) p<.05
	20-21 yaş	178	281.43	24.11					
	22-23 yaş	142	277.79	24.49					
	24 yaş ve üstü	51	287.29	29.11					

Sonuç

Bu çalışmada sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların analizi sonucunda eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin ortalaması $\bar{x} = 279.89$ olarak tespit edilmiştir. Ölçekten alınabilecek maksimum puanın $\bar{x}=330$ olduğu göz önüne alındığında ortaya çıkan sonuç olumlu olarak değerlendirilmiştir. Bu sonuç, “Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri yüksektir.” şeklindeki ilk hipotezin doğrulandığını göstermektedir. Elde edilen ortalama değer, beşli Likert ortalamasına çevrildiğinde $\bar{x}=4.24$ ’e denk düşmektedir. Bu sonuç Çekin’in yaptığı araştırma sonucuyla ($\bar{x}=4.31$) büyük oranda paralellik göstermektedir. Bununla birlikte ortalama değer bir standart sapma altı ve üstü dikkate alınarak yapılan değerlendirmede ise katılımcıların %64.7’sinin “orta”, %19.1’inin “yüksek”, %16.2’sinin ise “düşük” ahlaki olgunluk düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Özellikle %16.2’lik kısmın düşük ahlaki olgunluk düzeyine sahip olduğu şeklindeki bulgunun, öğretmenin değer dünyasından doğrudan etkilenecek ilkökul öğrencilerinin karakter gelişimi açısından bir

riske işaret ettiği değerlendirilmiştir.

Yapılan ilişkisel analizler katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin cinsiyet ve yaş değişkenleri açısından anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymuştur. Bu sonuç cinsiyet ve yaş değişkenleriyle ilgili hipotezlerin doğrulandığını, buna mukabil ilgili bölüm öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı yönündeki hipotezin ise reddedildiğini göstermektedir. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında daha önce yapılan araştırmalarla (Demir Çelebi & Sezgin, 2015; Kaya & Aydın, 2011; Namlı, 2017; Şengün, 2008) da uyumlu olarak kadınların ahlaki olgunluk düzeyinin ($\bar{x}$ =281.36) erkeklerin ahlaki olgunluk düzeyinden ($\bar{x}$ =273.45) $p<.01$ anlamlılık düzeyinde ve olumlu yönde ayrıştığı görülmüştür. Hiç kuşku yok ki bu algının pratikle ne kadar uyum gösterdiğinin tespiti bu araştırmanın sınırlarını aşmaktadır. Ayrıca, her ne kadar bu araştırmada kullanılan tek boyutlu ölçek kadınların ahlaki olgunluk düzeyinin istatistiki açıdan daha yüksek olduğunu gösteriyorsa da değerlere ait alt boyutlarda cinsiyetin farklılaştırıcı etkisine de bakılması gerekmektedir. Nitekim öğretmen adaylarının değer tercihlerini konu alan kimi çalışmalarda cinsiyet değişkeninin değer tercihindeki etkisinin farklılaştığı görülmektedir. Sarı (Sarı, 2005) yaptığı araştırmada bilimsel değerler hariç diğer tüm alt boyutlarda erkeklerin kadınlardan anlamlı düzeyde pozitif yönlü ayrıştığını tespit etmiştir. Buna mukabil Bulut (Bulut, 2012) iyimserlik, uyma ve güvenlik boyutlarında kadınların; uyarılım boyutunda ise erkeklerin pozitif yönlü farklılaştığı bulgusuna ulaşmıştır. Dilmaç ve arkadaşları (Dilmaç vd., 2008) ise evrensellik ve öz-yönelim boyutlarında erkekleri, güç boyutunda ise kadınları anlamlı ve pozitif yönlü bir farklılaşmanın kaynağı olarak tespit etmişlerdir.

Yaş değişkeni açısından bakıldığında ise ahlaki olgunluk düzeylerinin 18-19 yaş grubu ile 24 yaş ve üzeri grup arasında $p<.05$ anlamlılık düzeyinde farklılaştığı, 24 ve üstü gruba giren öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin ($\bar{x}$ =287.29) diğer grubun ortalamasına ($\bar{x}$ =274.29) nispetle daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu iki gruptaki cinsiyet oranlarına bakıldığında daha önce cinsiyet değişkeninin genel ölçek ortalamasına etkisinin tersi yönünde bir durumla karşılaşılmaktadır. Zira oluşturulan çapraz tabloda 18-19 yaş grubunun %95.5'inin kadın, %9.5'inin erkeklerden; 24 yaş ve üzeri grubun ise %62.7'sinin kadın %37.3'ünün ise erkeklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre kadınlar erkeklerden daha yüksek bir ahlaki olgunluğa sahipken 24 yaş ve üzeri gruptaki erkek oranı 18-19 yaş grubuna kıyasla yaklaşık %26 daha fazla olmasına rağmen ilgili grubun ortalamasının daha yüksek çıkmış olması dikkat çekicidir. Sınıf değişkeni açısından yapılan

ilişkisel analizde anlamlı bir fark çıkmamış olmasından ($p=.07$) hareketle eğitim süreçlerinden ziyade yaşa bağlı olgunlaşma ve zamanla elde edilen tecrübenin ahlaki olgunlaşmaya etkisinin daha güçlü olduğu şeklinde bir değerlendirme yapmak mümkündür. Bununla birlikte gerek Şengün (Şengün, 2008, ss. 127-128) gerekse Çelebi ve Sezgin (Demir & Sezgin, 2015, ss. 116-117) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada yaş değişkeninin ölçek ortalamasında anlamlı bir farklılığa neden olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç da dikkate alındığında özellikle yetişkinliğe geçiş sürecinin ahlaki olgunluğa olumlu etkisinin daha muhtemel olduğu değerlendirilmiştir. Nitekim Namlı'nın mesleki etik ilkelere uyma düzeyi en yüksek olan grubun 26-35 yaş olduğu yönünde tespiti de bunu desteklemektedir. Zira ilgili araştırmada daha yüksek ve daha düşük yaş gruplarına kıyasla ilgili yaş grubunun etik ilkelere uyma düzeyinin istatistiki açıdan anlamlı sayılacak düzeyde pozitif yönlü ayrıştığı bulgusuna yer verilmektedir (Namlı, 2017, ss. 391-392).

Sonuç itibariyle araştırma verileri şunu göstermiştir ki yarının sınıf öğretmenleri olacak olan eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri nispeten yüksek çıkmış olsa bile bu alanda halen iyileştirmeye ihtiyaç duyulan hususlar bulunmaktadır. Özellikle ortalamanın bir standart sapma altında kalan grup bu çalışma özelinde en problemli kesime işaret etmektedir. Ahlak alanında gösterilecek küçük ihmallerin bile minik dimağlarda kalıcı hasarlar bırakabileceği dikkate alındığında bu bulgu üzerinde dikkatle düşünme gereği vardır. Buradan yola çıkarak sınıf öğretmenliği eğitimiyle ilgili olarak şu öneriler dile getirilebilir:

1. Sınıf öğretmenliği programına öğrenci alımında adayların ahlaki olgunluklarını, karakter özelliklerini ölçebilecek araçlardan yararlanılmalı, sınav başarısının yanında bu boyut da bir kriter olarak değerlendirilmelidir.

Araştırmada, öğrenim görülen sınıf değişkeninin ahlaki olgunluğa anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir ki bu durum ilgili bölümde verilen eğitimin ahlak eğitimi anlamında gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Eğitim fakültesi programlarına bakıldığında zorunlu dersler arasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi dersi dışında ahlak ve değer alanıyla ilişkili bir ders bulunmadığı görülmektedir. Bu bölümde öğrenim gören öğrencilerin hem kendi ahlaki gelişimlerini sağlayabilmeleri ve ahlaki farkındalıklarını arttırabilmeleri hem de bu konuların öğrencilere nasıl öğretilebileceği noktasında bilgi ve deneyim kazanabilmeleri noktasında bu alanla ilgili ders ya da derslerin programa eklenmesi

değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- AĞIRKAN, M., & KAĞAN, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri ile Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 19(3), 225-245. <https://doi.org/10.17556/erziefd.335063>
- AKBAŞ, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- AKKAYA, N. (2013). Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Değer Tercihleri (DEU. Buca Eğt. Fak. Örneği). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(2), 69-82.
- BALAY, R., & KAYA, A. (2014). Eğitim Fakóltesinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Ahlaki Değer Yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 7-45.
- BAŞBAY, A., KAĞNİCI, D. Y., & BAŞBAY, M. (2018). Öğretmenlerin Çokkültürlü Yeterlik Algıları ile Ahlaki Olgunluk/Yargı ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Elementary Education Online*, 17(3), 1150-1167. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.466317>
- BULUT, S. S. (2012). Gazi Eğitim Fakóltesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(3), 216-238. <https://doi.org/10.7884/teke.73>
- ÇEKİN, A. (2016). Öğretmen Adaylarının Ahlaki Olgunluk Düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 1035-1048.
- ÇİLELİ, M. (1985). Ergenlikte Ahlaki Gelişim. İçinde B. Onur (Ed.), *Ergenlik Psikolojisi*. Ankara: Hacettepe Taş Yayıncılık.
- DEMİR ÇELEBİ, Ç., & SEZGİN, O. (2015). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşları ile Ahlâkî Olgunluk Seviyeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5, 99-146. <https://doi.org/10.23863/kalem.2017.53>
- DEMİREL, M. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin ve Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-Yeterlik İnançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 37(37), 36-49.
- DİLMAÇ, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması* (Yüksek Lisans Tezi). MÜSBE.

- DİLMAÇ, B., BOZGEYİKLİ, H., & ÇIKILI, Y. (2008). Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.
- ERTÜRK, S. (2016). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Edge Akademi Yayıncılık.
- FİDAN, N. K. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2(2), 1-18.
- FUKUYAMA, F. (1998). *Güven: Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- KANT, E. (2007). *Eğitim Üzerine*. (A. Aydoğan, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- KAYA, M., & Aydın, C. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Dini İnanç ile Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 30(30), 15-42.
- KESKİN, U. (2014). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının İnsani Değerlere Sahip Olma Düzeylerinin İncelenmesi*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KOÇER, H. A. (1980). *Eğitim Tarihi I: (İlk Çağ)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- MİLSON, A. J., & EKŞİ, H. (2003). Öğretmenlerin Karakter Eğitiminde Yetkinlik Duygusu Konusunda Bir Ölçme Aracına Doğru: Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Skalası (KEYİS) ve Türkçeye Uyarlanma Çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 99-130.
- NAMLI, N. A. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Etik İlkelere Uyma Düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 389-395.
- OĞUZKAN, A. F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- ÖZKAN, R., & SOYLU, A. (2014). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Benimsedikleri Temel İnsani Değerler (Niğde İl Örneği). *Turkish Studies*, 9(2), 1253-1265. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6418>
- SARI, E. (2005). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 75-90.
- ŞENGÜN, M. (2008). *Lise Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Doktora Tezi). OMÜSBE.
- ŞENGÜN, M., & KAYA, M. (2007). Ahlaki Olgunluk Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(24-25), 51-64.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2019). *Milli Eğitim İstatistiklikleri Örgün Eğitim*. Geliş tarihi gönderen http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/30102730_meb_is_tatistikleri_orgun_egitim_2018_2019.pdf

TEZCAN, M. (1996). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Feryal Matbaası.

YAPICI, A., KUTLU, M. O., & BİLİCAN, F. I. (2012). Öğretmen Adaylarının Değer Yönelimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 129-151.

YÜKSEL, G. (2012). *İlköğretim Öğretmenlerinin Karakter Eğitimini Yetkinlik İnançları ile Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişki* (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

THE LEVEL OF MORAL MATURITY OF THE STUDENTS LEARNING AT THE DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION IN THE FACULTY OF EDUCATION

© Seyyid SANCAK^a

© Mehmet TABAKOĞLU^b

© Ayhan ÖZ^c

Extended Abstract

This study was carried out to identify the level of moral maturity of students studying in Departments of Elementary Education at Faculties of Education, and thus, to make recommendations for the educational activities carried out in the relevant departments. In this study, descriptive and relational survey models were used together, and the survey technique was employed to collect the needed data. The “Moral Maturity Scale” developed by Şengün was used as a data collection instrument. Research data were collected from 482 students studying at the Faculties of Education of the following universities: Bolu Abant İzzet Baysal, Yıldız Technical, Marmara, Kastamonu, Gazi, and Afyon Kocatepe. During data analysis, the mean scale score was calculated first, and then relational analyses were carried out using t-tests and analyses of variance.

Based on the study, the mean moral maturity score of the students of the departments of elementary education at the faculties of education was $M = 279.89$. Given that the maximum value one could score on the scale was $M = 330.00$, it is possible to accept the result as a positive result. However, when the mean value was examined by taking into account the values that were a standard deviation below and above the mean, it was seen that 64.7% of the participants had a “moderate,” 19.1% had a “high,” and 16.2% had a “low” level of moral maturity. Especially the 16.2% of the students who were found

---

^a Asst. Prof., Bolu Abant İzzet Baysal University, seyyidsancak@ibu.edu.tr

^b Asst. Prof., Bolu Abant İzzet Baysal University, mehmettabakoglu@gmail.com

^c Asst. Prof., Bolu Abant İzzet Baysal University, ayhanoz@ibu.edu.tr

to have a low level of moral maturity signals a risk in terms of the character development of students who will be directly influenced by teachers' world of values.

Relational analyses, however, show that the participants' levels of moral maturity differed significantly in terms of the gender and age variables. In terms of the gender variable, in line with the findings obtained from previous studies conducted by Şengün (2008), Kaya and Aydın (2011), Çelebi and Sezgin (2015) and Namlı (2017), the level of moral maturity of females ($M = 281.36$) was positively differentiated from that of males ($M = 273.45$) at $p < .01$ significance level. There is no doubt that the determination of how much this perception is compatible with practice is beyond the limits of this study. However, it may suffice to say that the results of such research directly estimating one's self-perception, such as moral maturity, are influenced by the way people evaluate themselves.

Considering the age variable, it was seen that moral maturity levels differed between the people aged 18–19 and the people aged 24 or older at $p < .05$ significance level, and the mean moral maturity level of the students aged 24 or older ($M = 287.29$) was relatively higher than that of the other group ($M = 274.29$). It should be taken into account that there may be other factors influencing the difference other than the age variable. For example, when these two groups are examined in terms of the gender variable, there is an effect opposite of the effect of the gender variable on the mean score of the overall scale. This is because a cross-table was created and, in that table, 95.5% of the people aged 18–19 were female and 9.5% were male, and 62.7% of the people aged 24 or older were female and 37.3% were male. It is noteworthy that while females had a higher moral maturity level than males, the mean value of the people aged 24 or older was higher, even though the proportion of males among the people aged 24 or older was about 26% higher than that among the people aged 18–19.

In conclusion, the data of the study have shown that there are still issues that need to be improved in this field, even though the moral maturity levels of the students of the department of elementary education at the faculty of education, who will be the elementary school teachers of tomorrow, are relatively high. Especially the group with a mean score that is a standard deviation below the overall mean score points to the most problematic segment in the context of this study. Even minor omissions in the field of morality that leave permanent marks on little minds should be regarded as a problem that cannot be taken lightly. Elementary school teachers who, in a

sense, shape the new generation need to embody a model of the ideal human being in the moral sense. Based on this point of view, the following recommendations can be made with regard to elementary education:

1. When students are accepted to elementary education programs, instruments that can measure the moral maturity and characteristics of candidates should be utilized. This dimension should be considered as a criterion in addition to exam success.

To the best of our knowledge, there is no course related to ethics and values other than the Religious Culture and Moral Knowledge course among the compulsory courses in the curricula of faculties of education. It should be considered that a course or courses related to this field should be added to the curriculum in order to help candidates improve their own moral and values development as well as acquiring knowledge and experience on how these subjects can be taught to students.

Keywords: Religious Education, Moral Maturity, TheFaculty of Education, Department of Primary Education

